

RADA
PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ
VYSÍLÁNÍ

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Škrétkova 44/6, 120 00 Praha 2

Tel.: + 420 274 813 830 / e-mail: podatelna@rrtv.gov.cz / ID DS: zfajda
rrtv.gov.cz

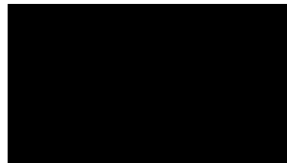
Jedn. identifikátor 641548-RRTV

Naše č. j. RRTV/7901/2024-beh

Sp. zn. RRTV/2024/776/beh

Vyřizuje: Analytický odbor

Datum, místo 8. července 2024, Praha

Odpověď na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen Rada) zřízená zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, v platném znění, jakožto povinný subjekt podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen zákon č. 106/1999 Sb.), obdržela dne 1. července 2024 Vaši žádost o poskytnutí informací na základě zákona č. 106/1999 Sb. Žádáte o zaslání „*vyjádření Analytického odboru, resp. podkladu, na základě kterého Rada odmítla řešit jako porušení zákona dokument Obchod se strachem České televize*“, který byl odvysílán dne 6. března 2024 od 21:15 hodin na program ČT 2.

Není pravdou, že Rada „*odmítla řešit (věc) jako porušení zákona*“, jak uvádíte. Rada na základě dostupných podkladů rozhodla postoupit věc Radě České televize. O této skutečnosti jste byl informován dopisem ze dne 28. května 2024, č.j. RRTV/6584/2024-bur. Podkladem pro toto usnesení byl jednak materiál Úřadu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, který zahrnoval analýzu pořadu (tu Vám na základě Vaší žádosti zasíláme v příloze) a stížnost, dále záznam pořadu a v neposlední řadě přímý rozbor věci členy Rady na zasedání.

Ing. arch. Václav Menci
předseda Rady
pro rozhlasové a televizní vysílání
elektronicky podepsáno

Česká televize / ČT2 - Obchod se strachem, 6. března 2024 od 21:25 hodin; pozvání ke sledování pořadu Obchod se strachem v pořadu Dobré ráno, 6. března 2024 v 7:45 hodin a v 8:14 hodin

Další z řady kritických dopisů (č. j. RRTV/5024/2024-vra) pisatele je nazván „*OTEVŘENÝ DOPIS PROTI LŽÍM A NENÁVISTI ČESKÉ TELEVIZE & Trestní oznámení a stížnost na dokument Obchod se strachem*“ a je adresován kromě Rady v první řadě Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 4, a také JUDr. L. Bradáčové, Ph.D. z Vrchního státního zastupitelství v Praze. Stížnost na pořad Obchod se strachem a na pozvání ke sledování téhož pořadu v pořadu Dobré ráno je doplněna množstvím dalších sdělení, odkazů a příloh, z nichž mnohé se v podáních pisatele opakují. (Monitoring proběhl 2. května 2024.)

Vyjádření AO

Aktuální část podání se vztahuje primárně k odvysílání pořadu Obchod se strachem 6. března 2024 od 21:25 hodin na programu ČT2, a v textu je pak zmíněno také pozvání ke sledování téhož pořadu v pořadu Dobré ráno dříve téhož dne a na témže programu. Monitoring se zaměřil na tyto pořady.

Stížnost obsahuje řadu generalizovaných a interpretativních heslovitých tvrzení o obsahu pořadu Obchod se strachem a pozvání k jeho sledování, která pisatel uvádí, aniž by bylo zřejmé, jaké konkrétní prvky v obsahu vysílání by měly být problematické z hlediska zákona. Text stížnosti tak není možné použít jako vodítko, na jaké konkrétní prvky by se měl zaměřit monitoring. Obsah pořadu byl monitorován z hlediska zákona jako celek.

Česká televize inzerovala pořad Obchod se strachem v přehledu programu střídavě jako součást programových cyklů Fenomény dneška a Ta naše povaha česká. Je to nicméně soliterní pořad, což mj. znamená, že bohužel není k dispozici přepis plného znění. Pořad vznikl v Tvůrčí producentské skupině publicistické a dokumentární tvorby Televizního studia Ostrava ČT. V přehledu programu uveřejnila ČT tuto obsahovou anotaci: „Společenské i politické klima v České republice i ve většině zemí na Západě v posledních letech významně ovlivňují populisté, kteří velmi efektivně pracují s negativními emocemi obyvatel. Jak tento fenomén funguje?“ Stopáž dokumentu je 25:30 minut.

Obsah

*Obsah dokumentu **Obchod se strachem** má dvě relativně samostatné složky, jejichž součástí se střídají a prolínají a které mají podobný rozsah.*

První součástí pořadu je příběh natáčení reportáže z demonstrace Česko proti vládě 16. září 2023 na Václavském náměstí v Praze novinářem Radkem Bartoníčkem ze serveru Aktuálně.cz. Pořad ovšem nepřinášel aktualitu, ale vracel se k demonstraci zhruba po půl roce. Dokument sleduje vznik reportáže od přípravy technického vybavení na kraji Václavského náměstí po operativní zveřejnění reportáže na internetu přímo z terénu. O své motivaci k natočení reportáže uvedl R. Bartoníček na začátku pořadu (poté, co se s diváky podělil o své emoce) takto: „...zároveň mě hrozně zajímá, co ty lidi budou říkat“. V závěru pořadu R. Bartoníček přečetl text, se kterým svůj právě natočený materiál vystavil na internetu: „Tady vám přináším aktuální pohled na Václavské náměstí, kde začala protivládní demonstrace. Zachytil jsem její začátek a šel jsem s kamerou až na úplný konec davu, abyste si udělali představu, kolik je tady lidí.“ Tato složka reportáže tedy dokumentuje demonstraci během cesty novináře od pódia poblíž sochy svatého Václava, ze kterého hovoří řečníci, davem demonstrujících přes Václavské náměstí o několik set metrů níže až k posledním účastníkům demonstrace. Na této cestě natáčel na mobil, co viděl kolem sebe, a vedl rozhovory s demonstrujícími. Vlastní záběry R. Bartoníčka byly doplněny záběry dalších kameramanů, jak to vyplývá např. z toho, že na některých záběrech byl vidět R. Bartoníček. Také některé další záběry z demonstrace patrně nebyly záběry z mobilu R. Bartoníčka, ale z mobilu či kamery dalšího kameramana, ale celý tento příběh natáčení byl prezentován jako cesta novináře R. Bartoníčka Václavským náměstím s demonstranty, během které byl jediným

průvodcem pořadem, jediným reportérem v obraze i jediným hlasem mimo obraz, který hovořil k průběhu natáčení. Tyto záběry z demonstrace byly z větší části s původními zvuky a ruchy, menší část jich byla použita také jako obrazová složka k mluvenému slovu mimo obraz.

Pokusili jsme se přibližně kvantifikovat, kolik autentického materiálu z průběhu demonstrace a z rozhovorů s demonstrujícími pořad obsahoval. Pořad obsahoval přes pět a půl minuty rozhovorů s desítkou demonstrujících nebo jejich monologických vyjádření do objektivu rozdělených do 23 vstupů a více než dvě minuty záběrů s promluvami řečníků na pódiu ve 14 vstupech.

Řadoví účastníci demonstrace hovořili anonymně. Řečníci na pódiu byli představeni titulkem – jednalo se o těchto šest řečníků:

- *Jana Zwyrtková Hamplová, senátorka*
- *Jaroslav Foldyna, poslanec, SPD*
- *Jindřich Rajchl, předseda PRO 2022*
- *Daniel Sterzik, blogger*
- *Petr Vrána, učitel a ředitel, ZŠ a MŠ Troubky*
- *Petr Zuska, choreograf*

Délka vstupů byla většinou kolem 10 až 15 sekund, ale i když byly krátké, obsahovaly vždy ucelenou formulaci či myšlenku – nešlo o střihy v půli slova. Další více než minuta záběrů dokumentovala demonstraci obrazem i ruchy, když nemluvil žádný řečník nebo respondent, a další minuty záběrů z demonstrace byly použity k mluvenému slovu mimo obraz. Mnoho záběrů ukazovalo čitelným způsobem nápisy na transparentech v rukou demonstrujících nebo v prostoru pódia. Necelé čtyři minuty hovořil monologicky k natáčení reportáže v obraze či mimo obraz reportér Radek Bartoníček. Toto průvodní slovo reportéra bylo neutrální – viz např. zde (13:58): „Záleží samozřejmě i na tom, kolik přijde lidí. Oni se zase díví, proč rozhoduje, kolik přijde lidí, ale přece my máme zachytávat nějaké důležité společenské jevy. Jestliže ten společenský jev není výrazný, je tam tisíc lidí, tak proč jako to zachytit nějak výrazně? Ale pochopitelně, pokud těch lidí je hodně, tak to přece svědčí o tom, že v té společnosti je nějaké hnutí nebo nějaké pnutí a, a nějaká skupina nespokojených lidí, a je povinností novinářů to zachytit.“ (V obraze byly při této promluvě většinou záběry z demonstrace.)

Několika citacemi dokumentujeme skutečnost, že diváci měli možnost se z reportáže dozvědět názory řečníků a účastníků demonstrace:

Jindřich Rajchl (na pódiu, čas od začátku 05:17): „Já tady dneska žádnou nenávist nevidím. Já tady vidím jenom lidi, které spojuje láska k téhle zemi, lidi, kteří nenávidí nikoho, ale kteří milují svoji zem.“

Jindřich Rajchl (na pódiu, čas od začátku 08:52): „Vrátíme naší zemi hrdost, čest a morálku, vrátíme jí slušnost a vrátíme jí to, co tak dlouho a nutně už potřebuje. Svobodu a suverenitu.“

Demonstrant (09:27): „Tahle demonstrace není o panu Rajchlovi. Já jsem tady proto, že se mi nelíbí, co dělá tahle vláda. A pana Fialu bych nejradši vyhodil a já si myslím, že tady spousta politiků, už to hraničí s tím, aby byli prostě odsouzený za vlastizradu.“

Daniel Sterzik (mezi demonstranty, nepředstaven – až později byl přestaven titulkem při jiné promluvě na pódiu, 10:14): „Tahle země se propadá každé den o dvě miliardy peněz do háje, vláda to vůbec neřeší a nám to prostě vadí. Myslíme si, že by se to mělo řešit jinak a že na to prostě musí existovat jiný cesty, než co se dělá. Zatím se to dělá na úkor důchodců a těch nejslabších, a proto jsme tady, abysme to nějakým způsobem změnili.“

Demonstrantka (10:48): „Hoděj nás přes palubu, nás, slušný lidi, ale říkají, že jsme dezoláti, že jsme nějaký chcimírové, já jsem se tady minule už rozbřečela, protože prostě jsem Češka, hrdá Češka, jo, a oni si nás vůbec nevšímaj, vůbec s náma nechťej komunikovat. Myslíte, že by pan Fiala sem mezi nás přišel? Nepřišel, protože se nás bojí. Já bych mu nic neudělala, ale chtěla bych mu říct tohleto, co říkám vám.“

Reportáž z demonstrace Česko proti vládě tvořila jednu polovinu sdělení pořadu, ovšem nebyla prezentována souvisle, ale části reportáže se střídaly se součástmi druhé poloviny obsahu pořadu. Tu tvořila sada komentářů pěti osob k fenoménu populismu a k tomu, jak populisté pracují s negativními emocemi obyvatel. Tito mluvčí se nevyjadřovali konkrétně k demonstraci Česko proti vládě, ale obecněji k širšímu fenoménu, jehož je součástí. Dokumentace demonstrace v pořadu fungovala také jako ilustrativní ukázka k vyjádřením pěti komentujících. Těmi byli tři odborníci:

- *Vladimír Baar - politický geograf, Ostravská univerzita*
- *Miloš Gregor - politolog, Masarykova univerzita*
- *Aleš Borecký - psycholog*

...a dva novináři:

- *Lucie Stuchlíková - novinářka, Seznam.cz*
- *Václav Dolejší - novinář, Seznam.cz*

Nikdo z těchto mluvčích nebyl z České televize a hovořili bez kladení otázek redaktorem ČT. Většina komentářů byla natočena přímo pro pořad Obchod se strachem. Menší část promluv byly úryvky z vystoupení na akcích, kde se hovořilo na podobná témata, jaké měl pořad Obchod se strachem – politolog M. Gregor na některých záběrech hovořil na konferenci Síť přidružených škol UNESCO, Ostrava 25. září 2023, a novináři L. Stuchlíková a V. Dolejší na některých záběrech hovořili při natáčení podcastu Vlevo dole, Plzeň 4. října 2023.

V souhrnu promluvy pěti komentujících měly délku přibližně 12 minut, ze kterých dvě třetiny zabírala vyjádření univerzitních pedagogů M. Gregora a V. Baara. Komentáře nebyly v pořadu prezentovány ve formě delších souvislých rozhovorů, kterými při natáčení nejspíše byly, ale byly rozčleněny do dílčích monologických vyjádření tak, aby části komentářů pokrývaly jednotlivé probírané aspekty. Tento způsob použití komentářů umožňoval jednak najít v natočeném materiálu z demonstrace a použít v pořadu takové pasáže, které mohly fungovat i jako ilustrace toho, o čem komentující v obecné rovině hovoří, a také seřadit v pořadu dílčí vyjádření komentujících z tematického hlediska nebo s ohledem na kompozici pořadu. Dílčí vyjádření různých komentátorů se tak v pořadu doplňují a poskytují společně ucelenější sdělení.

Např. V. Baar na začátku pořadu nakouzl aspekt, že úspěch populistických stran vychází z využití faktoru strachu lidí z různých věcí, ale další argumentace byla v pořadu doplněna ve vyjádřeních M. Gregora a A. Boreckého – tento příklad citujeme:

Vladimír Baar (00:50): „Jedním z nejzásadnějších rysů úspěchu těch stran, které označujeme obecně jako antisystémové nebo populistické, tak je především strach. Strach z něčeho, co neznají, strach z něčeho, o čem slyší, ale vnímají to negativně, byť to jiní třeba vidí pozitivně, a strach z toho, že bude hůř.“ (...)

Miloš Gregor (01:22): „Mně se docela líbí příměr k ekonomickým šmejdům. Stejně jako ti prodejci hrnců, kteří naženou seniory do místnosti, a tam se jim pomocí různých manipulací a psychologického nátlaku snaží prodat předražené šmejdy, výrobky, které rozhodně nemají tu kvalitu, tak na podobném principu fungují právě organizátoři a řečníci na těchto demonstracích. Prostě oni vyvolávají strach pomocí manipulací, pololží, vytržených z kontextu informací se snaží v lidech vzbudit strach.“ (...)

Aleš Borecký (02:00): „Strach je základní lidská emoce, to znamená, že vlastně každý s ní máme nějakou zkušenost, a každý asi může potvrdit, že to není příjemná emoce, protože vlastně hledáme vždycky způsob, jak se z ní dostat.“ (...[větší odstup]) (21:19): „Když někdo najde jakoby to místo, čeho se lidi bojí, tak může získat jako přístup k nim, a napadají mě takový, několik variant vlastně, právě tím, že každý zná strach ze svého osobního života, může mít nějaký neurčitý obavy nebo úzkosti, tak nějaký populist a nebo politik může vlastně jakoby zformulovat, zformovat tu neurčitou úzkost vlastně v nějaké jednoznačné příběh, jako v nějaké objekt – tohohle se můžeme bát – takže jakoby ten strach tak sesbírá a dá mu nějaký jasnej objekt a předmět.“

Jiným příkladem může být, jakým způsobem se v pořadu doplňují promluvy komentujících k aspektu možného využívání politického úspěchu z ekonomického hlediska:

Lucie Stuchlíková (07:25): „Já bych to asi rozdělila na dvě skupiny. Ta první, tak to byli lídři těch skupin, kteří opravdu to mají jako nějaké své přesvědčení, kteří do toho jdou opravdu, protože věří tomu, že jsou v nějakém ohrožení a dělají to řekněme jako opravdu z čistého zájmu tu věc, nicméně jak jsme viděli, že ta hnutí narůstala a propojovala se, tak se k tomu přidala druhá skupina nějakých vůdců, kteří tam cítili politický potenciál, což už je taková – já nevím – druhá generace lidí, jako je třeba právě Jindřich Rajchl, je to vyloženě podle mě kalkul, politický byznys, jak se na tom přiživit, případně se dostat do nějakých struktur, do sněmovny a tak dál.“

Václav Dolejší (08:01): „Mít takovou jako malou politickou stranu je docela dobrý byznys, protože ty státní příspěvky, které dostávají politické strany – za činnost, za hlas, za mandáty a tak dále, je jich hodně – jsou docela štědré, no a když máte ve volbách nějakých pět šest sedm procent hlasů, tak, a máte tu stranu docela malinkou, nemusíte se o ty peníze dělit s mnoha lidmi, tak je to docela zajímavý byznys. To si myslím, že nejenom Tomio Okamura, mnoho dalších, pochopili, no a snaží se na tom vyvézt.“ (...[větší odstup])

Miloš Gregor (22:23): „Pokud to celé vezmeme zase zpátky k začátku, že strach je velice silná emoce, že tu máme obchodníky se strachem, kteří na tom cynicky vydělávají, tak možná se zkusme zamyslet nad tím, jestli to, že nám někdo, v nás vzbuzuje ten strach před budoucností, vzbuzuje v nás nenávisť k nějakým, ať už části společnosti, jako jsou třeba imigranti, nebo nějaké etnické, národnostní menšiny, nebo politici, tak jestli to je konstruktivní přístup a jestli nám nabízí i nějaká řešení, anebo jestli opravdu jde jenom o ten strach.“

Poznamenáváme, že výše citovaná pasáž je jediná, kde se v komentářích zmiňuje Jindřich Rajchl, a to v obecnějším kontextu, a nikoliv ve vztahu konkrétně k demonstraci Česko proti vládě, a že při zmínce o Tomiu Okamurovi byly jako ilustrativní obrazový materiál v pořadu ojediněle použity záběry z demonstrace SPD s jeho účastí (08:09-08:20 – záběr na displej tabletu), nikoliv z demonstrace Česko proti vládě.

Jako předěly byly v průběhu pořadu občas využívány záběry na monitor počítače při vyhledávání pojmů jako např. Populismus, Dezolát, Psychologie davu atd. Nejednalo se však o další obsahový prvek, protože žádné definice pojmů nebo jiné souvislé texty o nich nebyly zobrazovány nebo čteny.

Pořad Obchod se strachem neobsahoval žádný text prezentovaný z redakční pozice, redaktorem ČT.

*

Do pořadu **Dobré ráno** 6. března 2024 bylo ve dvou vstupech v 7:45 hodin a v 8:14 hodin zařazeno **pozvání ke sledování premiéry pořadu Obchod se strachem** téhož dne večer ve formě rozhovoru moderátorů ranního pásma s dramaturgem ČT Josefem Albrechtem. Ten hovořil o přípravě pořadu, prozradil něco z jeho obsahu a hovořil i obecněji o fenoménu populismu a s ním spojeném fenoménu

tzv. antisystémových stran, antisystémových tým, že mají nízký koaliční potenciál, takže 10-15 % lidí, kteří jsou jejich stoupenci, je mimo politické kolbiště – o fenoménech, které se tvůrci pořadu snažili zachytit. Do pozvánky byly zařazeny i ukázky z pořadu *Obchod se strachem* (které byly označeny titulkem *V širších souvislostech*, což byl zřejmě pracovní název pořadu). Toto pozvání ke sledování pořadu *Obchod se strachem* nemá význam posuzovat odděleně od pořadu samotného, protože se v něm odráží jeho obsah.

Stěžovatel poukázal na slova dramaturga Josefa Albrechta o tom, proč se tvůrci pořadu *Obchod se strachem* rozhodli nezařadit do něj vyjádření populistických politiků:

Josef Albrecht, dramaturg ČT (7:51 hodin): „S těmi politiky, oni asi by byli rádi, kdybychom je označovali jako politici, jsme nemluvili a byla to jako, byl to náš záměr. Spoustu jsme si toho přečetli, nastudovali, viděli jsme záznamy všech těch demonstrací – ti lidé opakují pořád to samé a posadit si je před kameru, tak by nám vyargumentovali to, co říkají na těch pódiích, čili vlastně jsme to považovali za zbytečné.“

K obsahu

Česká televize označuje (např. v přehledu programu) pořad *Obchod se strachem* za dokument. Z monitoringu vyplynulo, že toto označení má sice určité opodstatnění, ale je zjednodušující. Dokumentární charakter má hlavně reportážní část či složka pořadu, zatímco komentáře odborníků a novinářů v pořadu mají charakter publicistiky. Výsledný programový typ či žánr pořadu je kombinovaný publicisticko-dokumentární a jeho označení za dokument vyjadřuje spíše praktickou potřebu krátce ho charakterizovat např. v přehledu programu než jeho přesnou typovou charakteristiku. Podstatné je, že pořad neobsahuje zpravodajství, protože při výskytu zpráv i komentářů v jednom pořadu by mohlo docházet k jejich nedostatečnému oddělování, což by byl problém z hlediska zákona. Reportážní pokrytí demonstrace Česko proti vládě 16. září 2023 na Václavském náměstí v Praze v pořadu nemá charakter zpravodajství o této události, což vyplývá nejen z půlročního odstupu vysílání pořadu od události, ale hlavně z pojetí reportáže. Reportáž se zaměřila na dokumentování názorů účastníků demonstrace, a to zejména těch řadových, i když v menší míře dokumentovala i vyjádření řečníků na pódiu organizátorů demonstrace či hesla na transparentech. Žánrové směřování dokumentu a publicistiky obecně nepředstavuje z hlediska zákona nějaké riziko. V obou případech jde o programový typ zpracovávající zvolené téma s uplatněním autorského vkladu, na rozdíl od zpravodajství, kde je zásadní neutrální způsob a věcnost informování.

Tvůrci pořadu a provozovatel vysílání si zvolili za téma pořadu fenomén populismu a toho, jak populisté pracují s negativními emocemi obyvatel. Populismus nepochybně patří mezi významné společenské jevy, které mohou mít vliv na demokratický rozměr společnosti, a jeho reflexi médiem veřejné služby je možné považovat za přirozenou. Název pořadu *Obchod se strachem* byl inspirován vyjádřením jednoho z respondentů v pořadu – politologa Miloše Gregora, který mj. přirovnal populisty k obchodníkům se strachem, neboť využívají negativních emocí lidí ke svému politickému prospěchu, a skrze něj i k materiálnímu prospěchu.

Přibližně polovinu pořadu tvořil obrazový a zvukový materiál autenticky dokumentující demonstraci Česko proti vládě organizovanou stranou Právo Respekt Odbornost (PRO 2022) předsedy Jindřicha Rajchla na Václavském náměstí v Praze 16. září 2023. Reportér Radek Bartoníček ze zpravodajského serveru Aktuálně.cz přistupoval k natáčení reportáže klasickým reportérským způsobem, tj. bez uplatňování svých názorů, jeho otázky k interviewovaným byly krátké zjišťovací bez názorových či sugestivních prvků a prostor byl dán především vyjádřením demonstrujících. Cílem reportéra bylo ovšem podat reportáž o demonstrujících a jejich názorech, nikoliv natočit ucelený dokument o demonstraci s projevy řečníků atd. Toto pojetí reportáže nemuselo vyhovovat všem divákům, ale bylo volbou tvůrců pořadu, respektive provozovatele vysílání v intencích práva vysílat programy svobodně a nezávisle. Interviewovanými demonstranty byli ženy i muži různého věku a postavení. Na základě

reportáže z demonstrace získal divák autentické informace o názorech poměrně širokého vzorku účastníků demonstrace, jehož složení nepůsobilo jednostranně či účelově, mohl se seznámit se sadou ukázek z vyjádření řečníků na demonstraci, s atmosférou, která panovala na demonstraci, s nápisy na poutačích a transparentech atd. Jestliže bylo záměrem tvůrců pořadu, respektive provozovatele vysílání poskytnout v dalších částech pořadu prostor pro komentáře širšího fenoménu, jehož součástí byla zachycená demonstrace, bylo vhodné, aby byly v pořadu prezentovány nejen komentáře, ale i samotný fenomén a názory lidí, kteří tento fenomén spoluvytvářejí.

Druhou polovinu pořadu tvořily komentáře pěti oslovených odborníků a novinářů, kterými byli Vladimír Baar - politický geograf, Ostravská univerzita, Miloš Gregor - politolog, Masarykova univerzita, Aleš Borecký – psycholog, Lucie Stuchlíková - novinářka, Seznam.cz a Václav Dolejší - novinář, Seznam.cz.

Hlavní díl komentářů prezentovala v pořadu trojice odborníků v sestavě logicky korespondující s tématem populismu – politický geograf, politolog a psycholog – dva univerzitní pedagogové a jeden z aktivní praxe ve svém oboru. Vesměs jde o erudované odborníky, kteří se dlouhodobě věnují svému oboru v akademické sféře nebo v praxi, jsou autory publikací ze svého oboru. M. Gregor – aniž by přerušil své pedagogické působení na Masarykově univerzitě – se stal poradcem premiéra pro informační gramotnost a boj s dezinformacemi. Za stranickopolitické angažmá toto nepovažujeme. Menší díl komentářů připadal na novinářskou dvojici L. Stuchlíková-V. Dolejší. Pozvání této dvojice patrně souvisí s tím, že společně vytváří podcast Vlevo dole, který v roce 2023 získal cenu Podcast roku¹ v kategorii Zpravodajství a publicistika. Jde o novináře s dlouholetou praxí v různých médiích, kteří v současné době působí v Seznamu.cz, pod jehož hlavičkou vzniká i autorský podcast Vlevo dole. Všechny tyto komentátory v pořadu Obchod se strachem je možné označit za nezávislé v tom smyslu, že se neangažují v žádné politické straně, a v pořadu nevystupovali ve prospěch žádné politické strany či uskupení. Prezentovali své komentáře jako svůj odborný názor nebo názor na základě svých znalostí a zkušeností.

Komentář je obecně jedním z typických prvků publicistiky, který může vyjadřovat vyhraněný postoj k určité věci. Formulování takového postoje v publicistice není známkou jednostrannosti či nevyváženosti. (viz Nález ÚS I. ÚS 4035/1) Nesmí však chybět argumentace, aby divák mohl sám zhodnotit důvody, které komentátora k jeho postoji vedly, a svobodně si vytvořit vlastní názor, který nemusí být stejný jako názor komentátora.² V pořadu pět komentujících prezentovalo kritické názory na fenomén populismu i argumenty, které je k takovým názorům vedou. Tyto argumenty mohl divák sám zhodnotit a vytvořit si svobodně vlastní názor. Názorový protipól nemusel být z důvodů uvedených výše v pořadu nezbytně přítomen, ale provozovatel vysílání se rozhodl pro specifický způsob, kterým dal v pořadu prostor k vyjádření také kritizované straně. Součástí pořadu byla reportáž, která autenticky dokumentovala názory účastníků a v menší míře i řečníků demonstrace organizované předsedou strany PRO 2022 Jindřichem Rajchlem, jež komentující řadí mezi populisty. Prostor pro kritické komentáře a pro reportáž dokumentující demonstraci PRO 2022 byl v pořadu podobný.

¹ Pořadatelem soutěže Podcast roku je společnost Active Radio a.s., provozovatel rádií Evropa 2, Frekvence 1, Rádia Z a audio platformy Youradio. Spolupořadatel je Český rozhlas. Veřejnost svým hlasováním rozhoduje o absolutním vítězi a o nejlepších českých podcastových počinech v celkem 9 tematických kategoriích. Podcast Vlevo dole získal cenu Podcast roku za rok 2023 v kategorii Zpravodajství a publicistika. Viz: <https://www.podcastroku.cz/>

² „Publicistický pořad může vyjadřovat zřetelně formulovaný a vyhraněný postoj ke zpracovávanému jevu. Formulování takového postoje není známkou jednostrannosti či nevyváženosti. Postoj však musí být jasně a průhledně argumentačně podložený, aby divákovi dovozoval prověřit si myšlenkový pochod autora a umožňoval mu podrobit výkon autora kritickému přezkoumání a svobodně dospět k alternativnímu závěru.“ Zdroj: Stanovisko k pořadu ČT „Chapadla korupce“, CEMES UK FSV © červenec 2001 – historicky dostupné na internetových stránkách Rady ČT.

Prokládání reportážních záběrů z konkrétní demonstrace a komentářů oslovených odborníků a novinářů neznamenal, že se jejich promluvy vztahují přímo k dané demonstraci. Komentáře se vždy týkaly obecnějšího fenoménu a neobsahovaly žádné poukazy na konkrétní demonstraci nebo na to, co se tam konkrétně říkalo atd. Pokud byly patrné obsahové paralely mezi obsahem promluv oslovených odborníků či novinářů a obsahem reportáže z demonstrace, jednalo se o paralelu mezi obecně rozebíranými aspekty fenoménu na jedné straně, a na druhé straně reflexí konkrétní události a vyjádření jejích účastníků, která jednak poskytovala informaci o demonstraci a názorech jejích účastníků, ale zároveň sloužila jako ilustrativní příklad ke komentáři o širším fenoménu. I když pasáže dokumentující demonstraci a pasáže s komentáři se v pořadu střídaly a částečně prolínaly – prolínaly se při občasnému použití záběrů z demonstrace jako obrazového doprovodu ke komentáři mimo obraz – rozdílný charakter dvou různých složek pořadu byl vždy dostatečně patrný a pro diváka rozlišitelný. Je ovšem nutné poznamenat, že téma pořadu, které bychom pracovně mohli označit jako politologické, patřilo k poněkud obsahově náročnějším, pořad z tohoto hlediska nemusel vyhovovat všem divákům a vyžadoval spíše soustředěné sledování. Např. méně pozorný divák pod dojmem vizuálně a emocionálně výrazných reportážních záběrů z demonstrace mohl nabýt dojmu, že by mělo jít o dokument o této demonstraci, a pak mohl být nespokojen s neúplným pokrytím demonstrace či se způsobem komentování reportáže apod.

Stěžovatel spatřuje jeden z problémů v tom, že Česká televize nedala prostor k vyjádření protistraně. Takovýto názor však zcela ignoruje skutečnost, že součástí pořadu Obchod se strachem byla také reportáž, která autenticky dokumentovala demonstraci Česko proti vládě včetně výběru z vyjádření řečníků, záběrů s nápisy na transparentech a vyjádření desítky demonstrujících, kteří zcela svobodně vyjádřili své názory. Dokumentaci demonstrace byla věnována polovina pořadu a tuto obsáhlou prezentaci bylo nutné nějak vyvážit. Publicisticko-dokumentární pořad Obchod se strachem byl navíc pořadem, kde z hlediska zákona není nezbytně nutné prezentovat vyvážené názory v uzavřeném kontextu jediného pořadu. Kritické názory na fenomén populismu doprovázela argumentace, kterou mohl divák sám zhodnotit a vytvořit si svobodně vlastní názor.

Monitoring nepřinesl poznatky o tom, že by odvysíláním pořadu Obchod se strachem nebo pozvání ke sledování tohoto pořadu v pořadu Dobré ráno došlo k porušení zákona. Navrhujeme odložení věci.